

BUGARSKI JEZIK

Bugarskim jezikom govori devet milijuna ljudi, od kojih sedam milijuna živi na teritoriju Republike Bugarske, gdje je bugarski službeni jezik, a bugarska ćirilica službeno pismo. Pripada južnoslavenskoj porodici slavenskih jezika, a unutar nje, zajedno s makedonskim, čini istočnojužnoslavensku skupinu jezika. Za razliku od ostalih južnoslavenskih jezika koji su sintetički (pojednostavljeno – imaju sintetičku deklinaciju), bugarski i makedonski analitički su jezici, što znači da sintaktičke odnose ne izražavaju različitim oblicima riječi nego posebnim riječima. Uz analitička obilježja (npr. nepostojanje morfološki označenih padeža, tj. padežne paradigme) bugarski ima i niz drugih obilježja koji ga vežu uz balkanske jezike, pa se uključuje i u balkanski jezični savez s primjerice albanskim, grčkim, rumunjskim i turskim jezikom.

BUGARSKA AZBUKA

Službeno je pismo u Republici Bugarskoj ćirilica, tj. bugarska azbuka. Naziv *azbuka* dolazi od naziva za prva dva grafema u staroj ćirilici i glagoljici (*az* i *buki*). Bugarska se ćirilica razlikuje od ostalih slavenskih ćirilica (srpske, makedonske, ruske, bjeloruske i ukrajinske), koje se i međusobno razlikuju. Bugarsko pismo ima 30 grafema, tj. slovā (буква¹), kojima se zapisuje 45 fonema, tj. glasova (звук) bugarskoga glasovnog sustava. Pojedininim se slovima označava više glasova, ali se jedan te isti glas može bilježiti i različitim slovima.

Prikaz bugarske ćirilice pisanim i tiskanim slovima:

А	а	А	а
Б	б	Б	б
В	в	В	в
Г	г	Г	г
Д	д	Д	д, г
Е	е	Е	е
Ж	ж	Ж	ж
З	з	З	з
И	и	И	и
Й	й	Й	й
К	к	К	к
Л	л	Л	л
М	м	М	м
Н	н	Н	н
О	о	О	о
П	п	П	п
Р	р	Р	р
С	с	С	с
Т	т	Т	т
У	у	У	у
Ф	ф	Ф	ф
Х	х	Х	х
Ц	ц	Ц	ц
Ч	ч	Ч	ч
Ш	ш	Ш	ш
Щ	щ	Щ	щ
Ъ	ъ		ъ
Ь	ь		ь
Ю	ю	Ю	ю
Я	я	Я	я

¹ Bugarske ćemo nazive navoditi u zagradama u kurzivu.

Tri slova bugarske azbuke imaju svoje nazive:

Ъ ili *veliki jer* (ер *голям*) – središnji je vokal koji ne postoji u hrvatskome jeziku i izgovara se kao [ǎ]: *ъгъл, мъж, ръка*.

Ь ili *mali jer* (ер *малък*) – nema fonetsku vrijednost i samo je grafički znak za mekoću ispred vokala *o* i u tom se slučaju *ьо* izgovara [jo]: *шофьор, треньор, ликьор, синьо*.

Й ili *kratki i* (и *кратко*) – izgovara se kao [j]: *йога, йогурт*.

Tri slova bugarske abecede izgovaraju se kao dva glasa:

Щ kao [št]: *щастие, щъркел*.

Ю kao [ju] kad se nalazi na početku riječi ili iza vokala: *юли, юни, каюта*, a u ostalim slučajevima označuje mekoću (prethodni konsonant izgovara se umekšano) i izgovara se kao [u]: *любов* [л'убов].

Я kao [ja] kad se nalazi iza vokala ili na početku riječi: *ябълка, яйце, стая*, a u ostalim slučajevima označuje mekoću (konsonant iza kojega slijedi izgovara se umekšano) i izgovara se kao [a]: *бял* [б'ал].

Postoje slučajevi u kojima dva slova označavaju jedan glas:

ДЖ [dž]: *джоб, джип, джаз*.

ДЗ [z]: *дзифт, скръндза*.

Skupine *ьо* i *ьо* jednako se izgovaraju, ali postoje pravila njihova pisanja:

ЬО [jo] – iza konsonanata (tj. ispred *o*): *ликьор, бульон, батальон, бельо*.

ЙО [jo] – iza vokala ili na početku riječi: *майонеза, майор, йод, йон, йога*.

Glas [j] u bugarskome se jeziku označava na tri različita načina:

– pomoću grafema **Й**: *йотация*

– pomoću grafema **Я** [ja] i **Ю** [ju] na početku riječi ili iza vokala: *юг, моя*

– ispred vokala *o* grafemom **Ь**: *гьон*.

Prenošenje bugarske ćirilice na hrvatsku latinicu

Postoje posebna transkripcijska i transliteracijska pravila za prenošenje bugarske ćirilice u hrvatsku latinicu.

U tablici je prikazano prenošenje bugarske ćirilice na hrvatsku latinicu prema pravopisu koji je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta preporučilo za uporabu u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske²:

bugarski	hrvatski
а	a
б	b
в	v
г	g
д	d
е	e
ие	ije
ж	ž
з	z
и	i
й	j
к	k
л	l
м	m
н	n
о	o
п	p
р	r
с	s
т	t
у	u
ф	f
х	h
ц	c
ч	č
ш	š

² Riječ je o pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje *Hrvatski pravopis* Željka Jožića i suradnika iz 2013. Osim tog pravopisa koristile smo se i pravilima za transliteraciju iz *Hrvatskog pravopisa* Matice hrvatske autora Lade Badurine, Ivana Markovića i Krešimira Mićanovića iz 2007.

щ	št
ъ	a ili ø
ь	j
ю	ju
я	ja

ъ ispada kada se nađe između dvaju konsonanata od koji je jedan *p* ili *л* (npr. *Търново* – *Trnovo*). U ostalim situacijama prenosi se kao vokal *a* (*Бъчваров* – *Bačvarov*). To ovisi i o slogotvornosti fonema *p* i *л* te o naglasku riječi, pa su iznimke npr. *Балъков* – *Balakov*, *Искър* – *Iskar*, *Димитър* – *Dimitar*, *Гълъбов* – *Galabov*.

U sufiksu *-лък*, koji je turskoga podrijetla, *ъ* se prenosi kao *a*: *Казанлък* – *Kazanlak*.

Skupina *дж* piše se kao *dž*: *Добруджа* – *Dobrudža*, a skupina *ие* kao *ije*: *Илиев* – *Ilijev*.

U nekim se imenima turskoga podrijetla palatalni konsonanti *к'* i *џ'* transliteriraju kao *ć* i *đ*: *Къосев* – *Ćosev*, *Кюркчийски* – *Ćurkčijski*.

Imena koja su tradicionalno usvojena prema drugačijim pravilima ne podliježu ovim pravilima, npr. *България* – *Bugarska*.

Primjeri:

Юлиана – Juliana

Мая – Maja

Вяра – Vjara

Бекяров – Bekjarov

Георгиев – Georgijev

Желю – Želju

Захариев – Zaharijev

Стойка – Stojka

Благоев – Blagoev

Андреев – Andreev

Цветан – Cvetan

Оряховица – Orjahovica

Стоян – Stojan

Смолян – Smoljan

Христо – Hristo

Гяуров – Gjaurov

София – Sofija
Копривщица – Koprivštica
Стоичков – Stoičkov
Гюешево – Gjueševo
Щерю – Šterju
Кънчев – Kančev
Вълко – Vlko
Блъсков – Blskov
Кръстев – Krstev
Кольо – Koljo
Беньо – Benjo
Юндола – Jundola
Тотю – Totju
Кюлявков – Kjuljavkov
Любомир – Ljubomir
Дряново – Drjanovo
Лясковец – Ljaskovec
Огняново – Ognjanovo
Казанджиев – Kazandžijev